

കുരിശുയുദ്ധത്തെപ്പറ്റി ഒരു കോമഡി
കെ. യു. അബൂൾ ഖാദർ

കരിശുയുദ്ധത്തെപ്പറ്റി ഒരു കോമഡി

K. U. Abdul Khader

(Malayalam: Short story)

© 2020, K. A. Aishabi

These electronic versions are released under the provisions of [Creative Commons Attribution Non-commercial No-derives Share Alike](#) license for free download and usage.

The electronic versions were generated from sources marked up in [L^AT_EX](#) in a computer running GNU/LINUX operating system. PDF was typeset using [X_YL^AT_EX](#) from [T_EXLive](#) 2020. The base font used was traditional script of Rachana, contributed by KH Hussain, et al. and maintained by [Rachana Institute of Typography](#). The font used for Latin script was [Linux Libertine](#) developed by Philipp H. Poll.

Cover: [Vue d'un village, Céret en Roussillon](#), a painting by [Chaim Soutine](#) (1893–1943). The image is taken from [Wikimedia Commons](#) and is gratefully acknowledged.

[Sayahna Foundation](#)

JWRA 34, Jagathy, Trivandrum, India 695014

URL: www.sayahna.org

കെ. യു. വിനെ കുറിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉറ്റ സുഹൃത്തായ കെ. എം. ലെനിൻ അനുസ്മരിക്കുന്നു.

കെ. യു. അബ്ദുൾ ഖാദർ

സുഹൃത്തുക്കൾ കെ. യു. എന്നു വിളിക്കുന്ന കെ. യു. അബ്ദുൾ ഖാദർ പുതിയ തലമുറക്ക് ആരുമല്ല. കാരണം എഴുത്തുകാരനെന്ന നിലയിൽ നാലര പതിറ്റാണ്ടുമുമ്പേ അദ്ദേഹം അന്തരിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. കോവിലൻ ഇടയ്ക്കിടെ പറയാറുണ്ടായിരുന്നത് ഓർത്തു പോവുകയാണ്: 'ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ മരിച്ചുപോവുന്ന പണിയാണ് എഴുത്തുകാരന്റേത്'. എന്നാൽ 1950-കളിലും 60-കളിലും നവയുഗം, ജനയുഗം, മാതൃഭൂമി, കെ. ബാലകൃഷ്ണന്റെ കൗമുദി എന്നീ വാരികകളിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഥകൾക്ക് അന്ന് ഏറെ വായനക്കാരുണ്ടായിരുന്നു. 1954-ൽ പുറത്തിറങ്ങിയ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഥാസമാഹാരവും എം. ടി. യുടെ പുസ്തകവും ഒന്നിച്ചായിരുന്നു ഗ്രന്ഥലോകം മാസികയിൽ നിരൂപണം ചെയ്യപ്പെട്ടതെന്ന് ഞാൻ വ്യക്തമായി ഓർക്കുന്നു. എം. ടി. യുടെയും അബ്ദുൾ ഖാദറിന്റെയും കഥകളാണെങ്കിൽ വായനക്കാർക്ക് ഹരമാണ് എന്ന് അർത്ഥം വരുന്ന വാക്കുകളിൽ എം. ടി. യോടൊപ്പം നിർത്തി അദ്ദേഹത്തെ നിരൂപകൻ പ്രശംസിക്കുകയുണ്ടായി.

1952-നും 1956-നും ഇടയിലുള്ള നാല് വർഷമാണ് ഏറ്റവുമധികം കഥകൾ അദ്ദേഹം എഴുതിയത്. 18 വയസ്സിനും 22 വയസ്സിനുമിടയിലായിരുന്നു സർഗാത്മകത അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാവനയെ കാര്യമായി ആശ്ലേഷിച്ചിരുന്നതെന്ന് തോന്നുന്നു. അധികവും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചവനത് കൗമുദിയിലും നവയുഗത്തിലുമായിരുന്നു. ചെന്നൈയിൽനിന്ന് പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്ന ജയകേരളം വാരികയിലും അദ്ദേഹം കഥകളെഴുതിയിരുന്നു. അന്ന് ജയകേരളം പത്രാധിപസമിതിയംഗമായിരുന്ന പവനൻ തന്റെ ആത്മകഥയിൽ ഖാദറിന്റെ കഥകളെപ്പറ്റി പരാമർശിച്ചത് വായിച്ചതായി ഓർക്കുന്നു.

1957-ൽ സർക്കാർ ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതോടെ ആയിരിക്കണം നിരന്തരമായ എഴുത്ത് ഇല്ലാതായത്. ആദ്യ കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് സർക്കാരിന്റെ കാലത്ത് ആഭ്യന്തരമന്ത്രി സി. അച്യുതമേനോന്റെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയായി പാർട്ടി നിശ്ചയിച്ചത് ഖാദറിനെ ആയിരുന്നു. 1959 ജൂലായ് 31-ന് കേന്ദ്രസർക്കാർ ആദ്യ ഇ. എം. എസ് മന്ത്രിസഭ പിരിച്ചുവിടുന്നതുവരെ അദ്ദേഹം ആ ജോലി സ്തുത്യർഹമായി നിർവഹിച്ചിരുന്നു. 1990-ൽ റിട്ടയർ ചെയ്യുമ്പോൾ ഖാദർ കേരള കാർഷിക സർവകാലാശാല വൈസ് ചാൻസലറുടെ സെക്രട്ടറി ആയിരുന്നു.

1968 വരെ ചുരുക്കമായെങ്കിലും പില്ലാലത്തും അബ്ദുൾ ഖാദർ കഥകളെഴുതിയിരുന്നു. 60-കളിൽ വല്ലപ്പോഴുമെഴുതിയിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഥകൾ ഇടം കണ്ടെത്തിയിരുന്നത് മാതൃഭൂമി വാരികയിലായിരുന്നു. എന്നാൽ ജനയുഗത്തിന്റെയും നവയുഗത്തിന്റെയും വിശേഷാൽ പതിപ്പുകളിൽ സ്ഥിരമായി ആ കഥകൾ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിരുന്നതായി ഓർക്കുന്നു. ഏറ്റവുമൊടുവിലത്തേത് 1968-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച 'ആരോ ഒരാൾ' ആണെന്നു തോന്നുന്നു.

തന്റെ 'വെറും പെണ്ണ്' എന്ന ആദ്യ പുസ്തകം യാദൃച്ഛികമായി ഒന്നുകൂടി വായിക്കാനിടയായ അനുഭവത്തെപ്പറ്റി 1960-കളിൽ എപ്പോഴോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു കത്തിലെ സൂചന ഓർമ്മയിലെത്തുന്നു. തന്റെ ബാല്യത്തിൽ എഴുതിയ അപക്വമായ ആ കഥകൾ പുസ്തകമാക്കാനിടയായതിനെ സംബന്ധിച്ച വിഷമം ആ വരികളിലുണ്ടായിരുന്നു.

കുരിശു യുദ്ധത്തെപ്പറ്റി ഒരു കോമഡി

മാഞ്ചുവട്ടിൽ മരണ വിണിട്ടുണ്ടോ എന്ന് നോക്കാൻ ചെന്നതായിരുന്നു. കണ്ടപ്പോൾ വിന്യായംകൊണ്ട് തുളിച്ചപ്പോൾ തോന്നിപ്പോയി. വലിയ തുകൽപ്പട്ടി തുളിച്ചപ്പോൾ ചുണ്ടിൻ പൊയ്മ്മം കലർന്ന പൂഞ്ചിരിയുമായി അയാൾ എത്തിച്ചു. വന്നു നിൽക്കുന്നു. വെള്ളം ദേഹം രക്തകാന്തി കലർന്നു കൊടുത്തു തടിയിരിക്കുന്നു. കവിളുകൾ പണ്ടത്തേതിലും തുടക്കുകയും കണ്ണുകളിൽ പൊലിയായതെ നിന്നിരുന്ന കന്യതിയുടേതായ ആ പ്രകാശം ഇരട്ടിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

“ഇക്ക!” ആരോടെന്നിട്ടൊരു സാഹുദ്യം മന്ത്രിച്ചുകൊണ്ട്, ചിരകിര പൂഞ്ചിരി കിട്ടിയ ഒരു പുന്നാറ്റയെപ്പോലെ ഓടിച്ചെന്ന്, അവൾ ഗോളം തന്നെ. ഭാരമുള്ള തുകൽ പെട്ടി അനായാസമായി തൂങ്ങിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട്, ചുവന്ന ചാലിലൂടെ മരം നടക്കുമ്പോൾ അവളുടെ ചുവണ്ട തല മുടിയൽ തടവിന് വാത്സല്യപൂർവ്വം അയാൾ പറഞ്ഞു. “ഒന്നരക്കാലം കൊണ്ട് നി വളർന്ന് ഒരു പെണ്ണായി കളഞ്ഞല്ലോ!”

അവൾ ലജ്ജയോടെ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് മുഖം കുനിച്ചു. അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരു ചെറിയ നിറപ്പും അനേക പെട്ടുപ്രിയപ്പെട്ട ഇക്കയെ കണ്ടിട്ടുണ്ടെന്നുതോന്നുന്നു. അവൾ നോക്കിപ്പോയി. കവിളുകൾ രക്തകാന്തി കലർന്നു തുടങ്ങിയിരുന്നു. ഇത്ര ബുദ്ധി കന്യതിയുടെ നെഞ്ചിൽ കത്തുന്ന കണ്ണുകളുണ്ടായിരുന്നു.

എപ്പോഴും പൂഞ്ചിരി തുറക്കുകയും പാട്ടു മുളക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഇക്കയെപ്പറ്റി ഓർമ്മപോൾ വേദനയും ആഹ്ലാദവും കലർന്ന വികാരമുണ്ടായി. ആ വെളുത്ത നിങ്ങളുടേതല്ലാതെ കൊണ്ട് തലമുടിയിൽ തലേടിയത്, ചെറിയ രണക്കുഴിയിൽ കിടന്നിരിക്കാത്തൊരു നുള്ളിയിട്ട്, അതിമനോഹരമായി പാട്ടു പാടിക്കേൾപ്പിച്ചിട്ട് കാലമെത്രയായി!

എപ്പോഴും തടിച്ചു പുറകും നോക്കിയിരിക്കുന്ന ഇക്കയെ മഹാൻ എന്നു അവൾ വിളിക്കുമായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഇക്ക പറയും: “ചാവയ്യേ! നി വളരുന്നോൾ ഞാൻ നിന്നെയൊരു ഡാൻസുകാരിയാക്കും”.

“ഡാൻസ് എന്നു വെച്ചാലേന്താ?” അവൾ നിഷ്കളങ്കമായി ചോദിച്ചു.

പെട്ടെന്നു വിരിഞ്ഞ ചെറിയ രണക്കുഴികളിൽ അത്മയായി നുള്ളിക്കൊണ്ട് കന്യതിച്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു: “അഴകുള്ള പെൺകുട്ടികളുടെ വളരെ ഭംഗിയേറിയ അപന്യാശമിളക്കമാണ് ഡാൻസ്”.

അവൾക്കു അപമാനബോധമുണ്ടായി. ചുണ്ടുകൾ ഉരിപ്പിച്ചു, പിന്നെങ്ങിനിന്നുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: “ഞാനതു ചെയ്യലേ മനസ്സില്ല”.

ഇക്ക വിട്ടുപോയ രണക്കുഴിയിൽ നുള്ളി ഒരു കൊച്ചു ചന്ദ്രക്കലയുണ്ടാക്കി. “ശരി, ഭവനിയുടെ ഇഷ്ടം. വളർന്ന പെണ്ണാകുമ്പോൾ ഞാൻ നിന്നെ ഒരു മുഴുവൻ ഒരുമുട്ടൻ നിർമ്മിക്കാൻ പഠിപ്പിച്ചു കൊള്ളാം. മൂന്നു വർഷം കഴിഞ്ഞാൽ ഞാൻ നിന്നെ കണ്ടുപിടിക്കും. സമ്മതിച്ചോ?”

“പോ, ഇക്ക!”

അവൾ ആകെ ലജ്ജിച്ചു ചുവക്കുകയും ദേഷ്യംകൊണ്ട് കാന്താരി മുളകുപോലെ എരിയുകയും ചെയ്തു. ഇക്കാത്ത് കന്യതി വളരെ കൂടിപ്പോകുന്നു.

മുറയുള്ള ജോലിസ്ഥലത്തുനിന്നു ആഴ്ചയിലൊരിക്കൽ വരുന്നവൾ സലീം ചിത്രാങ്കിതയായ മധുരബിസ്റ്റുകൾ വർണ്ണചിത്രങ്ങളു കിട്ടിയിൽ അവൾക്കായി കൊണ്ടു വരും. ഇടയ്ക്കല്ലാം വളരെ മനോഹരമായ പാവായും ബുസ്സും തയ്യിച്ചു കൊണ്ടുവരികയും ചെയ്യും. അവളുടെ ചാമ്പുമാനിക്കുന്നതിന്നിടയിൽ ശില തിരഞ്ഞെടുക്കാൻ ലോകത്തിൽ സലീം എന്ന മഹാന മാത്രമേ കഴിയൂ എന്നു പൂർണ്ണവിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു. മറ്റുള്ളവർ പറയുന്ന സാദാർണ്യം ഉൾപ്പെടെയും കൊണ്ടുവരുന്ന പാവങ്ങളെക്കുറിച്ച് വികൃതമായ ആഭരണങ്ങളും അണിഞ്ഞു മുമ്പിൽ ചെല്ലുമ്പോൾ ഇക്കാ പറയുമായിരുന്നു: “നിയിപ്പോൾ പഞ്ചനിലായുടെ പ്രളയപ്പോലായിരിക്കണം”.

മഹാൻ സംസാരിക്കുമ്പോൾ വിചിത്രഭാവമുണ്ടായ സാരം മുഴുവൻ എപ്പോഴും മനസ്സിലാകാറില്ല. ആ ഭാഷയിലേ സംസാരിക്കുന്ന തുകൽ സഞ്ചി തന്നെ, മിനുങ്ങുന്ന ബുസ്സും പൂവും പൂമ്പാറ്റയും നിറയെയുള്ള ഞെരിച്ച തുന്നിയ പാവങ്ങളും നക്ഷത്രത്തിന്റെ പ്രകാശമുള്ള കല്ലുപതിച്ച കണ്ണാടണവും എടുത്തു കൊടുത്തിട്ട് ഇക്ക പറഞ്ഞു: “അക്കത്തുപോയി അണിഞ്ഞത് ഒരു മലയാളിപ്പെണ്ണായി വരും”.

വസ്ത്രം ധരിച്ചു കൺമുഖിയെഴുതി, കണ്ണാടണവുമണിഞ്ഞു, ലജ്ജിച്ചു മുമ്പിൽ വന്നപ്പോൾ ഇക്കാ ബഹു കന്യതിയോടെ ചിരിച്ചു: “ചാവയ്യേ! നിയിപ്പോൾ ശലം മറ്റൊരു നിയമിക്കുമ്പോൾ ന്യൂനമായി കഴിയാത്ത ആനർപ്പവിനേക്കാളും മനോഹരീയാണ്”.

“പോ ഇക്ക!” നിന്നു ചുവന്നു പോയി.

“പോ ചാവയ്യേ!”

രക്ഷയില്ല, ഓടി അകത്തു കയറിക്കളഞ്ഞു. സലീം എന്ന മഹാപുരുഷന്റെ പൊട്ടിച്ചിരി തന്റെ നേരെ ഉൾക്കൊള്ളാത്ത മണിച്ചിലകുകൾ പോലെ പിന്തുടർന്നെത്തുകയും ചെയ്തു.

പിന്നെ അന്തരീക്ഷം ക്രമേണ ഇളകാൻ തുടങ്ങി. ബന്ധുക്കളുടെ ഇടവീടായതുള്ള അപമാനങ്ങളായിരുന്നു കാണണം. ഇക്ക പറയുമായിരുന്നു: “അപ്പോൾ ബന്ധുക്കളെ പാട്ടുപോയി എല്ലാവരിലുമായി പകർന്നു നിറച്ചു വിഷത്തിൽ ബാക്കി വന്നതു മാത്രമേ പാപികൾക്ക് കിട്ടിയുള്ളൂ”.

ഇക്കയുടെ ജോലിസ്ഥലമായ പട്ടണത്തിൽ പോയി, തിപ്പാലിന്റെയും വ്യവസായങ്ങളും കഴിഞ്ഞു തിരിച്ചുവന്ന ബന്ധുക്കളിൽ ഓരോ പാവത്തും: “സലീം വഴി തെറ്റാതെ ഒന്നു സൂക്ഷിച്ചോളണം”.

ഗംഭീരമായ ബാപ്പ മെതിയപ്പെടുത്തുന്ന നിന്നു മലയെ ഇളക്കുന്ന ഭാവത്തിൽ ബന്ധുവിനെ നോക്കിയിട്ട് പറഞ്ഞു: “സലീം എന്റെ പാവങ്ങളെ മറയ്ക്കുന്ന മാർഗ്ഗം കണ്ടാൽ പിന്നിരിക്കുന്ന കളയും”.

ബന്ധു സ്വല്പം പകച്ചുകൊണ്ട് തുടർന്നു: “പക്ഷെ, മഞ്ഞമുള പോലെ നേർത്ത ഒരു ക്രിസ്ത്യാനിപ്പെണ്ണുമായി ചിരിച്ചു രസിച്ചു, എന്നും പാർക്കിലെ കാറ്റുമേറ്റു നടപ്പുണ്ട്”.

ബാപ്പ സ്തംഭിച്ചുപോയി. “നേർ പറ”.

“മൂന്നു ദിവസം ഞാൻ കണ്ടതാണ്. ആപ്പിസിൽ അടുത്തടുത്താണ് ഇരിപ്പു”.

വിട്ടിൽ കൊടുങ്കാറ്റിന്റെ ആരംഭമായി. ഉപദ്രവിക്കുകയായ നഗ്നിച്ച ബന്ധുക്കൾ കളയും പറയുന്നു. ഇക്ക എന്ന മഹാപുരുഷൻ ഇടക്കു പ്രാർത്ഥിക്കാൻ പാപകം അവൾക്കു നേർത്തു: “സർവ്വലോകങ്ങളുടെയും ഇഷ്ടം! ഈ ബന്ധുക്കളുടെ ധനങ്ങളിൽനിന്ന് അങ്ങനെയൊന്നു രക്ഷിക്കേണമേ! ശത്രുക്കളുടെ വെട്ടുംകൂടാതെ ഞാൻ തടഞ്ഞു കൊള്ളാം”.

തുകൽസഞ്ചിയിൽ ബിസ്റ്റുമായി ഇക്ക വന്നു കയറിയപ്പോൾ ഉമ്മയും ബാപ്പയും മിണ്ടിയില്ല. ഇക്ക ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അങ്ങിങ്ങും നടന്നു ക്ഷമ കെട്ടുപോൾ അവളെ വിളിച്ചു ചോദിച്ചു: “ഉമ്മയും ബാപ്പയും ഏകാന്ത തടവുകാരെപ്പോലെ കഴിയുന്നതെന്താ?”

അവൾ രഹസ്യമായി സംഭവം പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ സലീം എന്ന മഹാപുരുഷൻ ലഘുവായി വിളിയെന്നു തോന്നി. അവളെ അണച്ചിടിച്ചു ഞെരുക്കമുള്ള തലമുടിയിൽ ഇളങ്കാറ്റിക്കുന്ന പ്രതിനിധ്യങ്ങൾക്കുമാത്രം അതിലോലമായി തലേടിക്കൊണ്ട് പതുക്കെ ചോദിച്ചു: “നല്ലവളായ ഒരു നാത്തുനെ നി ഇഷ്ടപ്പെടുകയില്ലേ?”

അവൾ തെല്ലുനേരം പകച്ചുനിന്നിട്ട് ആഹ്ലാദത്തോടെ ഉത്തരം കണ്ടെത്തി: “ഇസ്ലാമാണെങ്കിൽ കല്ലുവെച്ച ഒരു പൊൻമോതിരം ഞാൻ ഇടുകൊടുക്കും”.

വിളിയ പൂഞ്ചിരിയോടെ ഇക്കാ പറഞ്ഞു: “അവൾ ഈസാനബി അലഹിസ്സലാമിന്റെ ഒരു കഞ്ഞിയാണ്. അതിനാൽ മോതിരം വേണ്ട. ഒരു കുറ്റത്ത കപ്പി വള കൊടുക്കുമോ?”

മുഖം ചുവന്നുപോയി. തിട്ടമായി പറഞ്ഞു: “ഹില്ല, ഞാനവൾക്ക് ചുളുകൊണ്ട് ഒരസ്സലി വെച്ചുകൊടുക്കും”.

ഇക്ക എന്ന മഹാൻ കലുങ്ങിയില്ല. “അവൾ മനോഹരമായി കെട്ടുപാട്ടുകൾ പാടും. കേൾക്കുമ്പോൾ നിന്റെ കരളിൽ പല്ലുകുപോലെ ഒരാലിപ്പഴം അമർന്നിരുന്ന ചിരിച്ചിരിപ്പ് അലിയുന്ന പോലെ തോന്നും”.

പറയുമ്പോൾ മഹാപുരുഷൻ കളിരണിയുന്നണ്ടായിരുന്നു. ഒരു പെണ്ണിനെപ്പറ്റി ഇങ്ങനെയൊന്നു സ്തുതിച്ചു പറയാൻ നാണമില്ലല്ലോ!

പക്ഷെ ബാപ്പയും ഉമ്മയും ദിവസം മുഴുവനും തീവ്രമായ മരണം അവലംബിക്കുകയും മുഖം വിരിച്ചു കിടക്കുകയും ചെയ്തു. ഇക്ക പറഞ്ഞു: “പള്ളികൾ ശിതസമരം തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ പ്രിയ ഉമ്മബാപ്പമാരെ എപ്പോഴാണ് തേളു കത്തിയത്?”

വിളിയ ചിരിയുമായി ഇക്ക അതിരാവിലെ പോയി.

പിന്നെ വന്നത് നാലുകെട്ടിൽ ഉറപ്പായ കൊടുങ്കാറ്റ് ഇളക്കി വിടാൻ വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഉറപ്പായ കഴിഞ്ഞു വിശ്രമിക്കുമ്പോൾ പതിവുപോലെ മുഖം വിരിച്ചിരിക്കുന്ന ഉമ്മയോടു ഇക്ക പൂഞ്ചിരി വിടാതെ തന്നെ എന്തോ പറഞ്ഞു. പെട്ടെന്നു ഉമ്മ ചാടിയെണിറ്റു. ബാപ്പയുടെ മുഖിലേക്കു കൊടുങ്കാറ്റുപോലെ ഓടി.

“കേട്ടോ! കുറഞ്ഞും കെട്ടു പൊന്നാരമോന്റെ തിരുമാനം”.

“ഹെന്തെന്ന് പറ”. ബാപ്പ ഭ്രമിച്ചായി നോക്കി.

ദേഹം മുഴുവൻ ധരിച്ചിരുന്ന ആഭരണങ്ങൾ കിലുക്കിക്കൊണ്ട് ഉമ്മ പറഞ്ഞു: “പുന്നാരമോൻ ആ നസ്രാണി പെണ്ണിനെക്കൊടുവോണെന്ന്!”

ബാപ്പ ഭ്രമിച്ചുപോയി. “അങ്ങനെയൊന്നു തെളിയിച്ചു ഉമ്മയെ തുറിച്ചുനോക്കി. ചുണ്ടിലേന്നു വലിയ ചുട്ടെടുത്തിന്നു പുറപ്പെട്ട പുകപടലം ഒരു മോലം പോലെ വരാത്തമുഴുവൻ തിങ്ങി നിറഞ്ഞു.

ബാപ്പ ഗർജ്ജിച്ചു: “എവിടെ ഇബ്ലീസിന്റെ കുതിര?”

നാലുകെട്ടിൽനിന്നു വിളിയ മുഖവും കുനിച്ചു. സലീം എന്ന മഹാപുരുഷൻ ഒരു നവവധുവിനെപ്പോലെ മരം നടന്നുവന്നു ബാപ്പയുടെ വലിയ ചാരുകരോടടു ചേർന്നു നിന്നു. കവിളിൽ ഒരു തുള്ളി ചോരയില്ല.

ബാപ്പയുടെ ചോരക്കണ്ണുകൾ എറിഞ്ഞു.

“അപ്പോ നി തിരുമാനിച്ചല്ലേ?”

ഇക്ക ദയനീയമായി വിളി. മനോഹരമായ പാട്ടുകളിൽ ഇന്നും ചേർത്തിരുന്ന സ്വരം ഇടറി.

“അമ്മേ കൊല്ലം അവൾ എന്നെ വിശ്വസിച്ചു കാത്തിരുന്നു. അവളിൽ ഇന്നെങ്ങിൻ മാത്രമേ ഞാനിരിക്കുമത്രയും കണ്ടുള്ള. ദേഷ്യം കണ്ടില്ല. ഇനി അവളെ നിറുത്തിരിക്കാൻ എനിക്ക് കരുത്തില്ല”.

ബാപ്പ ചിരി: “ഞായം! എന്നാൽ നി അതു നടത്തി അവളുമായി അനന്യമാർത്തിരുന്ന ഈ പടിവാതില് കടന്നേക്കരുത്. കല്ലുനയാണ്. കടന്നു തട്ടിനോളിൽ ഒരു തോക്കുണ്ട്. ഒരങ്ങ നിനക്ക്. ഒരങ്ങ നിന്റെ പുന്നാരനസ്രാണിച്ചിക്കും. പൊയ്യോ!”

മഹാപുരുഷൻ പൊട്ടിക്കരയുമെന്നു തോന്നി. വിളി വെളുത്ത മുഖം മെല്ലെ ഉയർത്തി ഉമ്മയെ നോക്കി. “ഉമ്മാ!”

ഉമ്മയിൽനിന്ന് ഒരു വല്ലാത്ത തേങ്ങിക്കരച്ചിലും ചെറിയ അലർച്ചയും പുറപ്പെട്ടു: “പൊയ്യോ! നി കെടുന്നവയറ്റത്തു കാത്തി”.

ഇക്ക വിളിച്ചു: “പെണ്ണാ!”

അവൾ ഒന്നും തിരിയാതെ മട്ടിൽ ആ വെളുത്ത ദേഹത്തോടു ചേർന്നുനിന്നു. അവൾ കരഞ്ഞു പോകുമെന്നു തോന്നി. മെല്ലെ തലമുടിയിൽ തടവിക്കൊണ്ട് ഇക്കാ ചോദിച്ചു: “പോകട്ടെ?”

അവളുടെ മിഴികളിൽ രണ്ടു തുള്ളികൾ ഉറഞ്ഞുകൂട്ടുമ്പോൾ വിളിയ മുഖം കുനിച്ചുപിടിച്ചുകൊണ്ട് ഇക്ക ഗോളം കടന്നു മറയുന്നതു കണ്ടു.

രണ്ട് ദിവസം കഴിഞ്ഞു കമ്പി വന്നു: കൊണ്ടു വന്ന ശിപായി അർത്ഥം പറഞ്ഞുകൊടുത്തു. “മേരിയെ വിവാഹം ചെയ്തു - സലീം”.

എരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന വലിയ ചുട്ടെടുത്ത ബാപ്പയുടെ കയ്യിൽനിന്നു താഴെ വീണു. തെളി പേരും സ്തംഭിച്ചിരുന്നിട്ട് ഉറച്ചു കൊടുക്കുന്ന കേൾക്കുന്ന നോക്കുന്നവർക്കു കടന്നുപോയി. ഉമ്മ നിന്നും കഴിഞ്ഞു പ്രാർത്ഥിക്കുകയായിരുന്നു: “തന്യാരനെ! സലീമിന്നു നല്ല ബുദ്ധി തോന്നിക്കണേ!”

ബാപ്പ കറിയുന്ന കോപത്തോടെ, കമ്പി വാചകമെഴുതിയ കടലാസ് ചുട്ടി ഒരു ഗോളമാക്കി ഉമ്മയുടെ വെളുത്ത മുഖത്തേക്കു അങ്ങനെയൊന്നു അലറി: “നിന്റെ ദുഷ്ടത അല്ലാത്ത സ്വീകരിക്കില്ല!”

ഉമ്മ തെളി വിറച്ചു: “ഹെന്താ?”

“അവൻ നമ്മൾക്കു കമ്പിയിടിച്ചിരിക്കണം. ഞാൻ നസ്രാണിച്ചി മേരിയെ കെട്ടി അനന്യമാർത്തിരത്തിട്ടുണ്ട് - പ്രിയപുത്രൻ സലീം; എന്ന്”.

ഉമ്മ തുറിച്ചുനോക്കി ഇരുന്നിട്ട് ബോധശൂന്യയായി വീണു. മുഖത്തു പനിനീർ തളിച്ചിട്ടും വളരെ കഴിഞ്ഞു കണ്ണു തുറന്നുള്ള ദിവ്യവെളിച്ചമുണ്ടായ പോലെ പറഞ്ഞു: “അവൻ എന്റെ മോനല്ല”.

കനത്ത മെതിയടിയിട്ടിട്ടിട്ട് ബാപ്പ കോണിപ്പിക്കൽ കയറി മുക്കിലേക്കു പോകുമ്പോൾ താഴെയുള്ള സർവ്വവും തകർക്കുമെന്നു തോന്നി. ഭയന്നു നടക്കിയ അവൾ ഉള്ളിൽ വിങ്ങിപ്പൊട്ടി.

“പാവപ്പെട്ട ഇക്ക”.

ബാപ്പ പുതിയ കാപ്പിർ സാൽവ കൊണ്ടുതന്നെ തോക്കെടുത്തു അമർത്തിത്തുടച്ചു. മിറക്കും തൂണുകളുമാകാഞ്ഞിട്ട് ഒന്നുകൂടി അമർത്തി ഉഴിഞ്ഞു. മരണ നിറപ്പാക്കൽ പരിഹാസപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: “ഭാര്യയും ഭർത്തവ്യയും ഉള്ളിലേക്കു പന്തലാക്കിയിട്ടു ഉള്ളിലേക്കു ചുട്ടെടുത്തു. ബുദ്ധിയോടൊന്നു എന്നറിയിക്കാൻ ദയ്യുണ്ടാകണം”.

എഴുത്തു ബാപ്പയ്ക്കു കൊടുത്തു. അതിരക്ഷമായി ഓടിച്ചുനോക്കിയിട്ട് കിറി പത്തിപോലെ കാറ്റിൽ പറഞ്ഞുപോൾ പറഞ്ഞു: “അവളെന്നു പന്നിയിറച്ചി സൂപ്പ് നന്നായി വെച്ചു കൊടുക്കുന്നുണ്ടത്രെ. ഇബ്ലീസും അവന്റെ മൂരിം”.

ഒരു ക്രിസ്ത്യാനിപ്പെണ്ണിനെ വിശുദ്ധ ഖുർആനിലെ നിയമങ്ങൾക്കു വിരുദ്ധമായി വിവാഹം ചെയ്യുന്നതും കള്ളു തൊട്ടുകയെന്നു തെറ്റു ചെയ്തതിന്നു അദ്ദേഹം കൈകഴുകി.

ബന്ധുക്കൾ പറയുമായി വന്നു ഉമ്മയുടേയും ബാപ്പയുടേയും ഭാഗം ചേർന്ന ഏകദേശം പറഞ്ഞു: “സലീമിന്നു നട്ടെല്ലുണ്ടെന്നു തെറ്റായി വിചാരിച്ചുപോയി. ഒരു ഇരൾക്കിൽ നസ്രാണിപ്പെണ്ണു് ഒരു നോട്ടത്തിന്നു് അതു വലിച്ചുരി മടിയിൽ വെച്ചതു കണ്ടില്ലേ?”

മറ്റുപടി കിട്ടാതെ തന്നെ ഇക്ക സുഖവിവരങ്ങൾക്ക് കരുതലാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. മുറ്റത്തു പൂന്തോട്ടം പൂഞ്ചിരിക്കാൻ തുടങ്ങിയത്രെ. അടി, കത്തിക്കത്ത, അതിര തർക്കം തുടങ്ങിയ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ വാദി പ്രതികളായി പട്ടണത്തിൽ പോയി താമസിച്ച് തിരിച്ചെന്നു ബന്ധുക്കൾ പരിഹാസപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: “ഭാര്യയും ഭർത്തവ്യയും ഉള്ളിലേക്കു പന്തലാക്കിയിട്ടു ഉള്ളിലേക്കു ചുട്ടെടുത്തു. ബുദ്ധിയോടൊന്നു എന്നറിയിക്കാൻ ദയ്യുണ്ടാകണം”.

ബാപ്പ പൂച്ചിച്ചു തൂപ്പി: “അവളുടെ പന്നിയിറച്ചി സൂപ്പ് അവന്റെ നട്ടെല്ലുന്റേതല്ല തടിയു പിടിച്ചെന്നു സാരം”.

ഒരു ദിവസം അവളുടെ പേരിൽ പാർസൽ വന്നു - ജീവിതത്തിൽ ഒരു സുപ്രധാനസംഭവം. തന്നെ നോക്കുമ്പോൾ കണ്ണുബിളിക്കുന്ന ബുസ്സും പാവായും പൂവുകൾ തന്നിപ്പിടിച്ചു അരയന്നം തുറന്നുകൊടുത്തു. കൂടെ കട്ടുത്തുങ്ങളുടെ ചന്തമുള്ള അക്ഷരങ്ങളിൽ ഒരഴ്ചയോ: “കൊച്ചു നാത്തുൻ അവർകൾക്ക് ഞാൻ തന്നെ തയ്ച്ചു ബുസ്സും പാവായും തുറന്നുകൊടുത്തു. അങ്ങനെയൊന്നു പുനാറ്റയെപ്പോലെ നൃത്തം ചെയ്യണം!”

“എന്നെ അടിക്കാനുള്ള ചുട്ടെടുത്തു ഇരൾക്കിൽ കൊണ്ടു വലിയ സൈസിൽ തന്നെ തയ്യാറാക്കി വെച്ചിരിക്കണം എന്ന് സലീം രാജകുമാരൻ കല്പിച്ചിരിക്കണം”.

“ചാമ്പുക്കുവിലിൽ ഒരമ്മം തരാൻ കൊതിയായിട്ടു് അടങ്ങിയിരിക്കാൻ വയ്യാ കേട്ടോ!” - മേരി.

എഴുത്തു നൂറ്റവണ്ണ വായിച്ചു കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു തുളുമ്പി. ബുസ്സും പാവായും അണിഞ്ഞപ്പോൾ അതു തകരായി ഇണങ്ങിയിരിക്കുന്നു. മേലിൽ സലീം എന്ന മഹാപുരുഷൻ പീഠത്തുണികളെടുക്കാനേ കഴിയൂ എന്ന് തിരുമാനിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഒരു ദിവസം കമ്പി വന്നു: “പോകട്ടെ പിറന്നു. ഓമന കട്ടൻ സൗഖ്യമായിരിക്കണം”.

ബാപ്പ കമ്പിവാചകം കുറിച്ച കടലാസ് ആറായി കിറി മുറപ്രകാരം കാറ്റിൽ പറത്തി. എനിട്ട് അലമാര തുറന്നു തോക്കെടുത്തു അന്തർ പൂട്ടിയ കാറ്റിർ ഷാൾ കൊണ്ടുതന്നെ അമർത്തിത്തുടച്ചു യഥാസമാനത്തു തന്നെ വെച്ചു.

കാര്യം മുൻകൂറായി എങ്ങനെയോ ഗ്രഹിച്ചു കയ്യിൽ മധുരവും ചേർന്നു എന്തോ പാനീയം കഴിച്ചു ഭാവത്തിൽ നിൽക്കുന്ന ഉമ്മയോടു ബാപ്പ പറഞ്ഞു: “നിന്റെ മുഖമുകൾ മുരി ഒരാണിട്ടുട്ടിനെ പൊട്ടു”.

വളരെ നാളുകൾക്ക് ശേഷം കറച്ചിലും ചിരിയും കലർന്ന മുഖഭാവത്തോടെ ഉമ്മ പരിഭവപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: “അതിനെ വെടിവെക്കാൻ തോക്കു തുടച്ചപ്പു കൈ വിറച്ചില്ലല്ലോ!”

ബാപ്പ ഡെൽറ്റം വിടാതെ ചോരക്കണ്ണുകൾ കൊണ്ടു നോക്കി. എനിട്ട് മുഖം തിരിച്ചു കളഞ്ഞു. ചുട്ടെടുക്കു പിടിച്ചു തടിയൻ വിരലുകൾ തകുതിമായി ഞെരിച്ചൊടിക്കുന്ന ശബ്ദം മാത്രം കേട്ടു.

അന്നു രാത്രി കഞ്ഞിക്കൈകൾ ഇളക്കിക്കളിക്കുന്ന ഒരിളം പെട്ടെന്നു വാരിയെടുക്കുന്നതായി അവൾ സ്വപ്നം കണ്ടു. തക്കാളികുവിലുകളും ബാവൽപ്പഴമിഴികളുമുള്ള ഒരേമനക്കടുത്ത്. വെളുത്തതോ കറുത്തതോ എന്നു മാത്രം ഓർമ്മയില്ല. പക്ഷെ, കണ്ണുവിരലുകൾ കവിളത്തു തട്ടി ദേഹമാകെ പൊട്ടിച്ചുവന്ന രോമാഞ്ചം ഉണർന്നപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നു.

തുകൽപ്പെട്ടി നിലത്തുവെച്ചിട്ട് ഇക്ക പൂഞ്ചിരി തൂകി: ബാപ്പയുണ്ടോ?

“തേച്ചുകളിയിലാണ്”.

കന്യതിച്ചിരിയോടെ ഇക്ക പറഞ്ഞു: “നിർത്തിപ്പൊരിച്ച ഒരാളെടുത്ത പ്രാർത്ഥനയ്ക്കു ശാപിപ്പുന്ന മൂന്നു കെട്ടിയ അറബിയെ തിരക്കുന്നുണ്ട്. കണ്ടെത്തിയാൽ ഒരു തല അറബിപ്പൊന്നു റൊക്കം വിലക്ക് നിന്നെ പിടിച്ചു വിൽക്കുന്നുണ്ട്”.

അവൾ നന്നെ ലജ്ജിച്ചുപോയി. എങ്കിലും ഉറക്കെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു: “ഉമ്മാ, ഇക്ക വന്നു. വെള്ളത്ത് തടിയിരിക്കണം”.

കൽക്കണ്ടം മേനോടി ചേർത്തു സ്വപ്നം തിരക്കുക കഷ്ടമായ. അന്നത്തെ ഭാവത്തിൽ ഉമ്മ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. മകനെ അടിമുടി ഉഴിഞ്ഞു നോക്കി. മുറുക്കിച്ചുറപ്പിച്ചു ചുണ്ടുകളിൽ വളരെ മെല്ലെ ഒരു പൂഞ്ചിരിയുടെ മൊട്ട് വിരിഞ്ഞു, ക്രമേണ വിടർന്നു.

“മോനേ! നി ഞങ്ങളെ മറന്നെന്നു കരുതിപ്പോയി”.

സലീം എന്ന മഹാ പുരുഷൻ പറഞ്ഞു: “അതിന് എന്തെ വെടിവെച്ചു കൊന്നാലേ പറ്റു”.

ഉമ്മ അതിവാത്സല്യത്തോടെ മകന്റെ കവിളിൽ തടവി. എനിട്ട് മടിച്ച് മടിച്ച് ചോദിച്ചു: “എന്റെ പേരക്കിടാവനെ നി കൊണ്ടു വന്നില്ലേ?”

മകൻ മുഖം കുനിച്ചു നിൽക്കുക മാത്രം ചെയ്തു. പൂഞ്ചിരി തൂകുന്നുണ്ട്.

“പറയൂലേ? ഞാനൊന്നെടുത്തു പുനാറ്റിച്ചിട്ടു നി കൊണ്ടു പൊയ്യോ!”

മകൻ മുഖമുയർത്താതെ ഹൃദയമായി പൂഞ്ചിരി തൂകിക്കൊണ്ടു ഗോളിന്നു നേരെ നടന്നുചെന്നു. എനിട്ട് പുറത്തേക്കു നോക്കി വിളിച്ചു: “മായിപ്പെണ്ണേ!”

വർണ്ണാജലമായ സാരിയണിഞ്ഞു, ചുമന്ന ചുണ്ടിൽ പൂവിന്റെ നൈർമ്മല്യവും മനോഹരതയുള്ള പൂഞ്ചിരിയുമായി ഒരുമത്തു് മെലിഞ്ഞു, ഇറിയെപ്പോലെ സുന്ദരിയായ ഒരു യുവതി മെല്ലെ മറന്നു വന്നു. മനോടു് ചേർന്നു കണ്ണുതുടച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന വെളുത്തുത്തൊ ഒരാണിടഞ്ഞു.

മകൻ പറഞ്ഞു: “അവൾ മതിലിന്നപ്പുറം വെട്ടിച്ച് വിറച്ചു നിൽക്കുകയായിരുന്നു - വെട്ടിയുടെ ശബ്ദം ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ട്”.

ഉമ്മ വെളുത്തുത്തൊ കഞ്ഞിനെ നോക്കി. എനിട്ട് ആർത്തിയേടെ വാരിയെടുത്തു കൊച്ചു ബാവൽപ്പഴക്കണ്ണുകളിലേക്ക് കൊതിയോടെ നോക്കിയിട്ടു, കവിളിൽ ചുംബിക്കുമ്പോൾ ഉമ്മ വിളിച്ചു: “കഞ്ഞിക്കരളേ!”

ബാപ്പ വിരസിച്ചു തേച്ചുകളി കഴിഞ്ഞു വരുന്നവർ നാലുകുട്ടു മുഴുവൻ ഉമ്മ ചിരിച്ചുനിന്നു നടക്കുകയാണ്. മനോടു് പുറപ്പെട്ടുവെള്ളത്തുടുത്ത കണ്ണു.

രണ്ടുനമിഷം പകച്ചുനോക്കി നിന്നിട്ടു ബാപ്പ ഗംഭീരമായി ചോദിച്ചു: “അപ്പോ, നി ഞങ്ങളെ മറന്നിട്ടില്ലേ?”

ഉമ്മയുടെ മാറിൽ പുറപ്പെട്ടുനിന്നു കണ്ടെത്തിയതെന്നു വെളുത്തുത്തൊ കഞ്ഞി ബാപ്പയുടെ നേരെ കൊടുത്ത കഞ്ഞിക്കൈകൾ നിട്ടു. തുടർന്നു ഇളംവിരലുകളും തക്കാളികുവിലുകളും, ഇളംചുണ്ടുകളിൽ പല്ലുകൊലി ചിതറുന്ന ചിരിയുടെ പൂരം.

ബാപ്പ ഗംഭീരമായി ചോദിച്ചു: “എന്റെ പേരക്കുട്ടിയുടെ പേരെന്ത്?”

മകൻ പൂഞ്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു: “കണ്ണുമോൻ”.

ബാപ്പ വെണ്ണുകൊടുവിനെ ബലിഷ്ഠമായ കൈകൾകൊണ്ടു വാരിയെടുത്തു. വിരമിതാൽ പുറപ്പെട്ടുനിന്നു പിഞ്ചു കൈകൾകൊണ്ടു മാറിനെ രോമകൂട്ടം ഇറക്കി വെച്ചു രസിച്ചപ്പോൾ ബാപ്പ പറഞ്ഞു: “മിടുക്കൻ!”

ബാപ്പ ഉമ്മയുടെ നേരെ നോക്കി ഗൗരവപൂർവ്വം ചോദിച്ചു: “കുറിക്ക് ഇറച്ചി കിട്ടിയോ?”

“ഹില്ല”.

ബാപ്പ മകന്റെ നേരെ നോക്കി ഒരനമിഷം നിന്നിട്ടു മുഖം കുനിച്ചുകൊണ്ടു വളരെ പതുക്കെ പറഞ്ഞു: “മാറിനേൽ പോണമുട്ടുമിരിപ്പുണ്ട്. രണ്ടുണ്ണത്തെ വെടിവെക്കാം. നി തോക്കെടുത്തു കൂടെ വാ... നിറയുള്ള തോക്കാണ് സൂക്ഷിച്ചുവെക്കണം”.

കഞ്ഞിനെ മാറിൽനിന്ന് മടിയോടെ എടുത്തു മരുമകളെ ഏൽപ്പിക്കുമ്പോൾ, ബാപ്പയുടെ ചോരക്കണ്ണുകളിൽ രണ്ടു പനിനീർത്തുള്ളികൾ ഉറപ്പുള്ളതു കണ്ടു.

സലീം തോക്കെടുക്കാൻ പോകുമ്പോൾ, മേരി കണ്ണുകളിൽ നന്നവുമായി തിരിഞ്ഞുനിന്ന് നൃത്തത്തിൽ കരിശു വെച്ചുകയറിയിരുന്നു.

□

കെ. യു. അബ്ദുൾ ഖാദർ (1934-2012)

ഭാര്യ: കെ. എ. ആയിഷാബി

പിൻകുറിപ്പ്

- മുപ്പതു മുതൽ നാല്പതു മിനിറ്റിനകം വായിച്ചു തീർക്കാവുന്ന ഉള്ളടക്കമാണ് സായാഹ്ന പുറത്തിറങ്ങുന്ന ഈ ഫോൺ പിഡിഎഫുകളിൽ ഉള്ളത്. ഇതു വായിക്കുവാനായി ഒരിക്കലും ഒരു കമ്പ്യൂട്ടറോ ഡെസ്ക്ടോപ്പ് ആപ്ലിക്കേഷനുകളോ ആവശ്യമില്ല.
- ആധുനിക മനുഷ്യന്റെ സന്തതസഹചാരിയായ സ്റ്റാർട്ട് ഫോണുകളുടെ സ്ക്രീനിൽ തന്നെ വായിക്കുവാൻ തക്ക രീതിയിലാണ് ഈ പിഡിഎഫുകൾ വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഫോണിന്റെ വീതിക്കു നിജപ്പെടുത്തിയ രീതിയിലാണ് മാർജിനുകൾ ചിട്ടപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്.
- പിഡിഎഫ് പ്രമാണങ്ങൾ വായിക്കുവാനുള്ള പ്രയോഗങ്ങൾ എല്ലാതരം സ്റ്റാർട്ട്ഫോണുകളിലും ഇന്ന് ലഭ്യമാണ്. എന്നിരിക്കിലും സൗജന്യമായി കിട്ടുന്ന അഡോബി അക്രോബാറ്റ് റീഡർ ആണ് ഇവയിൽ ഏറ്റവും മുന്തിയത്. അതുകൊണ്ട് അഡോബി റീഡർ ഇൻസ്റ്റാൾ ചെയ്യുകയും അതിൽ ഈ ഫോൺ പിഡിഎഫുകൾ വായിക്കുകയും ചെയ്യുക.
- സ്വതന്ത്രപ്രസാധനം ആഗ്രഹിക്കുന്ന/ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന ആർക്കുവേണമെങ്കിലും സായാഹ്നയിലൂടെ സ്വന്തം കൃതികൾ പ്രസാധനം ചെയ്യാവുന്നതാണ്. 30 മുതൽ 60 മിനിറ്റുകൾക്കകം വായിച്ചുതീർക്കാവുന്ന ഉള്ളടക്കം - കഥകൾ, അനുഭവക്കുറിപ്പുകൾ, ലേഖനങ്ങൾ, അഭിമുഖങ്ങൾ, സിനിമാനിരൂപണങ്ങൾ, കവിതകൾ - എന്നു തുടങ്ങി എന്തുവേണമെങ്കിലും അയയ്ക്കാവുന്നതാണ്. അയയ്ക്കേണ്ട വിലാസം: info@sayahna.org.
- പ്രതികരണങ്ങൾ info@sayahna.org എന്ന ഇമെയിലിലേയ്ക്കോ, ഈ വെബ് പേജിൽ കമന്റുകളായോ ചേർക്കുക. നിർദ്ദേശങ്ങളും വിമർശനങ്ങളും എപ്പോഴും സ്വീകാര്യമാണ്. അവ സായാഹ്നപ്രവർത്തകർക്ക് കൂടുതൽ ഉത്തേജനം നൽകുന്നതാണ്.